

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ З КУРСУ

«ОСНОВИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»

ЛЕКЦІЯ I

ВСТУП.

Одним з феноменальних і не всіма усвідомлених явищ кінця ХХ століття є масова поява на ринку нового виду товару - інтелектуальної власності. Темпи росту обсягу торгівлі цим товаром зростають значно швидше, ніж звичайних товарів, тому фахівці прогнозують, що при переході від індустріального до інформаційного суспільства, що відбувається в наш час, цей вид товару стане основним, а конкурентоспроможність звичайних товарів і послуг буде в основному забезпечуватися використанням відповідних об'єктів права інтелектуальної власності. Остання обставина особливо важлива, для України, яка вибрала інноваційний шлях розвитку економіки, підґрунтям якого є інтелектуальна власність. *Інтелектуальна власність* використовується в усіх без винятку видах економічної діяльності, тому з її основами, в ідеалі, повинен бути ознайомлений кожний громадянин.

1. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ПРАВО НА РЕЗУЛЬТАТИ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

1.1. Інтелектуальна власність як результат творчої діяльності

Інтелектуальна власність у широкому розумінні означає закріплені законом права на результати інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній областях.

Інтелектуальна діяльність - це творча діяльність, а творчість - це цілеспрямована розумова робота людини, результатом якої є щось якісно нове, що відрізняється неповторністю, оригінальністю, унікальністю.

Для людини характерні два види творчості – художня і технічна. Результатом художньої творчості є літературні і художні твори. Результатом технічної творчості - винаходи, торговельні марки, комерційні таємниці тощо.

Результати художньої творчості використовуються в гуманітарній сфері для збагачення внутрішнього світу людини, формування його світогляду. Результати ж технічної творчості застосовуються переважно у сфері виробництва товарів і надання послуг. Вони сприяють підвищенню технічного рівня суспільного виробництва, його ефективності, забезпечують конкурентоспроможність вироблених товарів і послуг.

За сформованою історичною традицією результати технічної творчості називають об'єктами права промислової власності, або "промисловою власністю". Поняття "промислова власність" іноді помилково ототожнюється з матеріальними об'єктами промисловості - будинками, спорудами, устаткуванням. Однак це не так. Промислова власність - це вид інтелектуальної власності.

Підкреслимо, що під інтелектуальною власністю розуміють не результат інтелектуальної діяльності людини як такий, а право на цей результат. Тобто, інтелектуальна власність є нематеріальним об'єктом.

З цього випливає низка важливих наслідків. Наприклад, на відміну від матеріальних об'єктів, інтелектуальною власністю, у багатьох випадках, заволодіти набагато легше. Так, якщо у процесі бесіди ви розкриєте комерційну таємницю, то ця інформація перекочує до мозку вашого співрозмовника і повернути її назад, на відміну від матеріального об'єкта, неможливо. Відтепер обидві сторони володіють одним і тим об'єктом. Відмінності спостерігаються також під час обміну. Так, якщо ви обмінялися з партнером комп'ютерами, то після такого обміну кожна зі сторін буде мати по одному комп'ютеру. Але якщо ви обмінялися ідеями як результатами творчої діяльності, то кожна зі сторін буде мати по дві ідеї.

1.2 Інтелектуальна власність як право

Якщо інтелектуальна власність нематеріальна, то що є об'єктом власності? Об'єктом власності є право на результати інтелектуальної діяльності людини. Це право має подвійну природу. З одного боку, творець (автор) нематеріального і творець матеріального об'єкта власності мають подібні права власності, тому що право на результат творчої діяльності

забезпечує його власнику виняткову можливість розпоряджатися цим результатом на свій розсуд, а також передавати іншим особам, тобто воно подібне до права власності на матеріальні об'єкти (майновим правом). З іншого боку, поряд з майновим правом, існує деяке духовне право творця на результати творчої праці, так зване право автора. Тобто автор має сукупність особистих немайнових (моральних) прав, що не можуть відчужуватися від їхнього власника в силу їхньої природи, та майнових прав. Іншими словами, якщо майнове (економічне право) на результат творчої праці може бути віддільним від творця (переданим іншій особі в обмежене чи необмежене користування), то моральне (немайнове) право автора невіддільне від творця і не може бути передано іншій особі.

Таким чином, право інтелектуальної власності є сумою тріади майнових прав (права володіти, права користуватися, права розпоряджатися) та немайнових прав (право на авторство, право на недоторканість твору тощо) (рис. 1).

Рис.1. Права інтелектуальної власності

1.3. Еволюція інтелектуальної власності в Україні

До 1991 року в Україні, як і у всьому колишньому Радянському Союзі, були відсутні спеціальні закони про охорону інтелектуальної власності, а правове регулювання відносин у цій сфері забезпечувалося в основному підзаконними актами. Виключеннями були розділ IV - "Авторське право" і розділ VI "Винахідницьке право" Цивільного кодексу УРСР, а також "Положення про відкриття, винаходи і раціоналізаторські пропозиції".

Загальне законодавство закріплювало можливість широкого використання результатів творчої праці громадян в інтересах держави і суспільства. Наприклад, основною формою охорони винаходів був не патент, а авторське свідоцтво, що давало виключне право на використання об'єкта інтелектуальної власності не їхнім творцям, а державі. Авторське законодавство містило істотне вилучення зі сфери виняткових авторських прав. Воно дозволяло вільно використовувати випущені у світ твори на телебаченні, радіо, у кіно і газетах. І авторське право, і патентне право допускали примусовий викуп суб'єктивних

прав на творчі досягнення у власників таких прав, можливість видачі примусових дозволів на їхнє використання.

У той же час механізм захисту порушених прав не був ефективним. Передбачені законодавством санкції були незначні, а судова процедура - складною. У результаті при масових порушеннях прав кількість судових справ була мізерною.

Після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року почалося формування спеціального законодавства, що регулює правовідносини у сфері інтелектуальної власності.

Початком становлення законодавства України про інтелектуальну власність вважається день прийняття Закону України «Про власність» 7 лютого 1991 року. Основними джерелами права промислової власності стали закони України: «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», які набули чинності 15 грудня 1993 року. Далі було прийнято ряд інших законів та підзаконних актів, що регулюють відносини у сфері набуття прав на об'єкти промислової власності.

Основним законом, що регулює правовідносини в сфері авторських і суміжних прав, став Закон України «Про авторське право і суміжні права» прийнятий 23 грудня 1993 року.

Принциповим моментом у розбудові законодавства про інтелектуальну власність стало прийняття у 1996 році Конституції України, яка проголосила: "Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами інтелектуальної, творчої діяльності".

Завершальним акордом у розбудові законодавства України у сфері інтелектуальної власності стало прийняття у 2003 році Верховною Радою України Цивільного кодексу України, Книга IV якого має назву "Право інтелектуальної власності".

Важливим джерелом права інтелектуальної власності також є міжнародні конвенції і договори, до яких приєдналася Україна.

1.4. Місце і роль інтелектуальної власності в економічному і соціальному розвитку держави

У сучасному світі найбільш процвітаючі країни зводять у ранг державної політики розвиток творчого потенціалу нації. Так, у США і Японії працюють ретельно продумані програми розвитку творчості громадян починаючи з дошкільного віку.

На відміну від природних ресурсів: землі, нафти, вугілля тощо, запаси яких мають певну межу, інтелектуальна власність є невичерпним ресурсом, тому в останні десятиріччя вона швидко замінює традиційні матеріальні активи і стає рушійною силою економічного і культурного розвитку суспільства.

Ми живемо в епоху технологічних суспільств, тобто суспільств, у яких визначальною ланкою у виробництві матеріальних благ є технології. Щоб вижити в конкурентній боротьбі, потрібно виробляти конкурентоздатні товари. Цього можна досягти, якщо безупинно вдосконалювати технологічні процеси для їхнього виробництва. А це можливо здійснити тільки за рахунок використання результатів інтелектуальної діяльності, а саме науково-технічної творчості, тобто об'єктів промислової власності: винаходів, корисних моделей, промислових зразків, ноу-хау тощо. Безперечно, результати такої діяльності будуть більш вагомими, особливо у сфері оборони, якщо вони отримані своїми громадянами.

Необхідною умовою для ефективного створення і використання об'єктів промислової власності є наявність в країні патентної системи. Тому країни, у яких відсутня патентна система, створюють її, а країни, де такі системи, будучи успадкованими з минулого, уже не відповідають новим потребам і викликам часу, намагаються удосконалити їх.

Створення національної патентної системи промислової власності переслідує подвійну мету. З одного боку необхідно законним чином оформити економічні і моральні права авторів і власників об'єктів промислової власності,

а з іншого боку - стимулювати в рамках державної політики творчу активність громадян, сприяти поширенню і застосуванню її результатів, заохочувати чесну торгівлю.

Так, право на одержання патенту на винахід стимулює вкладення грошей і зосередження людських ресурсів у галузі досліджень і розробок. Видача патенту стимулює інвестиції в промислове використання винаходу. Публікація патенту робить доступною інформацію про нього широкому колу людей і стимулює, тим самим, створення нових винаходів і, отже, сприяє науково-технічному прогресу. У свою чергу, право на торговельну марку захищає підприємство від недобросовісної конкуренції.

Серед об'єктів промислової власності великий вплив на науково-технічний і економічний розвиток мають, безумовно, винаходи. Відбита в патентній документації технічна, технологічна і правова інформація дає можливість заощаджувати час, гроші і сили в процесі науково-дослідної діяльності, не повторювати роботу, уже виконану іншими.

Патентна документація дозволяє виявляти альтернативні технології, якими можна замінити менш сучасні існуючі технології. На основі аналізу патентної документації можна дати оцінку конкретній технології, розглянути її на предмет впровадження чи ліцензування.

Патентна документація служить також для виявлення підприємств, що діють у тій чи іншій сфері технології, зокрема, конкурентів. Нарешті, вивчення патентної документації допомагає знаходити рішення технічних проблем, виявляти сучасний рівень розвитку технології, проводити експертизу науково-технічних програм, визначати пріоритетні напрямки розвитку галузей промисловості й окремих виробництв.

Одне з головних призначень патентної системи полягає в тому, що вона заохочує винахідницьку діяльність і стимулює творчу активність громадян країни.

Прикладом вдалого використання винаходів є історія відомої фірми TOYOTA (Японія). У 1896 р. Сакігі Тойота отримав патент, який удосконалював відомий у Європі ткацький станок. Через 13 років Сакігі

отримав патент на важливий винахід - автоматичний ткацький станок. У наступні роки було отримано багато патентів на доповнюючі винаходи до цього станку. У 1924 р. син Сакігі, Кіхіро Тойота, уклав ліцензійну угоду з компанією братів Платт на виключне право виготовляти і продавати автоматичний ткацький станок у будь-якій країні, окрім Японії, Китаю та Сполучених Штатів Америки. Вартість ліцензії становила \$25 млн., на які Кіхіро заснував відому автомобільну фірму TOYOTA.

Важко переоцінити роль такого об'єкта як торговельна марка, у просуванні товару на ринок. Вдала торговельна марка - важливий внесок в економіку підприємства тому, що вона дозволяє зайняти на ринку вигідне положення, засноване на визнанні даної торговельної марки покупцями.

Вдало "розкручена" торговельна марка приносить її правоволодільцю додатковий прибуток понад того, який би він отримав без її використання. Перевагою торговельної марки перед винаходом є те, що строк користування правами на неї практично не обмежений у часі.

Так, фантастичний успіх кінострічки "Гаррі Поттер і філософський камінь" (\$93,5 млн. доходу за перші три доби прокату) підштовхнув кіностудію "Warner Brothers" на передачу прав на користування цією маркою за ліцензійними угодами іншим фірмам для використання у бізнесі від виробництва ляльок до програмного забезпечення, від чого отримано значний додатковий прибуток.

Важко переоцінити роль авторського права в розвитку культури суспільства, особливо у сфері культурного (духовного) розвитку його громадян. Звичайно, об'єкти авторського права: літературні й художні твори можна самим не створювати, а запозичати їх від інших держав. Однак, такий шлях варто вважати змушеним і, в остаточному підсумку, хибним. Надзвичайно важливо, щоб твори літератури і мистецтва створювалися авторами, які належать до того суспільства, якому вони адресовані, а суспільство, у свою чергу, повинно бачити своє відображення в цих творах. Використання чужоземних робіт у розумних межах варто вважати

виправданим настільки, наскільки це сприяє культурному обміну і взаємному збагаченню ідеями.

Розвиток національної творчості не має перспектив, якщо автору не гарантована авторська винагорода за його творчу працю. Тому охорона авторського права і суміжних прав передбачає не тільки виплату справедливої винагороди авторам, але й належний захист прав видавців і виконавців.

Добре поставлений захист авторських прав вигідний не тільки авторам, але і державі, тому що, усуваючи недобросовісну конкуренцію, сприяє поповненню державної скарбниці за рахунок податків. Однак для цього необхідно створити відповідну адміністративну інфраструктуру, яка б забезпечувала строге дотримання авторських прав.

Об'єкти авторського права і суміжних прав, які роблять внесок до культурного розвитку держави, можуть мати й істотне економічне значення як для авторів, які їх створили, так і для підприємства або держави. Так, найбагатшою жінкою Великої Британії у 2002 р. була визнана письменниця Джоана Кетлін Роулінг, яка подарувала світові Гаррі Поттера. Тільки за один рік вона отримала від продажу прав на видавництво своїх книг та їх екранізацію 77 млн. євро. А відома фірма "Microsoft[®]", використовуючи такий об'єкт авторського права, як комп'ютерна програма, за короткий час вийшла на перше місце у світі за обсягом капіталу, а її засновника - Білла Гейтса вважають найбагатшою людиною світу.

ЛЕКЦІЯ II

2. СИСТЕМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

2.1. Об'єкти права інтелектуальної власності

Рис. 2. Класифікація об'єктів інтелектуальної власності

Винахід (корисна модель) - це результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології. Винахід (корисна модель) може бути секретним, якщо містить інформацію, віднесену до державної таємниці. Якщо винахід (корисна модель) створений працівником у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи за дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором не передбачено інше, або з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва і обладнання роботодавця, то він вважається службовим винаходом (корисною моделлю).

Промисловий зразок - це результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання.

Під торговельною маркою розуміють позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб.

Географічне зазначення - це назва географічного місця, яке вживається для позначення товару, що походить із цього географічного місця та має певні якості, репутацію або інші характеристики, в основному зумовлені характерними для даного географічного місця природними умовами чи людським фактором або поєднанням цих природних умов і людського фактора.

Сутність фірмового найменування витікає з самої назви цього об'єкту. Але, на відміну від попередніх об'єктів, поки що не існує закону, який би охороняв права на нього.

Сорт рослин - це окрема група рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція) в рамках нижчого із відомих ботанічних таксонів. Під породою тварин зазвичай розуміють селекційні досягнення у тваринництві.

Зафіксоване на матеріальному носії просторово-геометричне розміщення сукупності елементів інтегральної мікросхеми та з'єднань між ними визначене законом як топографія інтегральної мікросхеми.

Комерційна таємниця - це технічна, комерційна, організаційна та інша інформація, що здатна підвищити ефективність виробництва або іншої соціально доцільної діяльності або забезпечили інший позитивний ефект.

Відкриттям визнається встановлення невідомих раніше закономірностей, властивостей і явищ матеріального світу.

Рационалізаторською пропозицією є визнана юридичною особою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності.

Об'єкти авторського права і суміжних прав у свою чергу, поділяються на дві групи - власне об'єкти авторського права: твори літератури і мистецтва, комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних) і об'єкти, суміжні з авторськими правами, до яких відносяться виконання творів, фонограми і відеограми, програми (передачі) організацій мовлення.

Перелік об'єктів права інтелектуальної власності, наведений на рис. 2, не є вичерпним. З розвитком людської цивілізації будуть з'являтися все нові й нові об'єкти права інтелектуальної власності, насамперед у галузі інформаційних технологій, генної інженерії тощо.

2.2. Суб'єкти права інтелектуальної власності

Суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші

особи, яким належать за заповітом або за договором особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності.

Суб'єктами права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки є автори або фізичні чи юридичні особи, до яких право авторів перейшло за договором чи заповітом.

Суб'єктами права на торговельні марки, зазначення походження товарів можуть бути юридичні особи, а також фізичні особи, якщо вони здійснюють підприємницьку діяльність.

Суб'єктом правовідносин, що виникають у процесі створення і використання сортів рослин, може бути будь-яка юридична чи фізична особа.

Суб'єктом права на раціоналізаторську пропозицію є раціоналізатор, тобто автор раціоналізаторської пропозиції, що створив його своєю творчою працею.

Виходячи з того, що комерційною таємницею відповідно до чинного законодавства визнаються, в основному відомості, що стосуються підприємницької діяльності, суб'єктами права на комерційну таємницю (ноу-хау) є особи, що займаються підприємницькою діяльністю, якими можуть бути як фізичні, так і юридичні особи.

До суб'єктів авторського права відносяться:

- автори творів;
- спадкоємці й інші правонаступники;
- організації, що керують майновими правами авторів на колективній основі.

Авторами визнаються особи, творчою працею яких створений твір. Авторами визнаються не тільки творці оригінальних творів, але й творці похідних (залежних) творів, таких як: переклади, переробки, копії творів мистецтва тощо.

Поряд з фізичними особами, власниками авторських прав можуть бути юридичні особи, що придбали окремі авторські повноваження за договором з автором чи одержали їх за заповітом або в інших випадках.

Суб'єктами авторського права після смерті автора стають його спадкоємці. Спадкування авторських прав здійснюється або за законом, або за заповітом. При спадкуванні за законом спадкоємцями можуть стати тільки громадяни, що є законними спадкоємцями. При спадкуванні за заповітом авторські права можуть бути передані будь-якому громадянину.

Суб'єктами авторського права можуть бути також видавництва, театри, кіностудії та інші організації, що займаються використанням творів.

Організації, що керують майновими правами автора на колективній основі, не є власниками авторських прав. У відносинах із третіми особами вони виступають як представники авторів і діють від їхнього імені в їхніх інтересах. Це порівняно нове явище для України і до кінця законодавчо воно не врегульовано.

2.3 Система законодавства України про інтелектуальну власність

Правовідносини у сфері інтелектуальної власності в Україні регулюються окремими положеннями Конституції України (ст. 41, 54), нормами Цивільного кодексу України (Книга IV "Право інтелектуальної власності"), Кримінального, Митного кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення.

В Україні діють 10 спеціальних законів у сфері інтелектуальної власності. Це закони України: "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", "Про охорону прав на сорти рослин", "Про охорону прав на зазначення походження товарів", "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем", "Про авторське право і суміжні права", "Про захист економічної конкуренції", "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм", "Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаних з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування".

Окремі норми, що стосуються інтелектуальної власності, містяться в багатьох інших законах України.

У випадку, коли необхідно врегулювати спори щодо прав на об'єкти інтелектуальної власності між фізичними або юридичними особами України та іноземних держав, верховенство перед національними законами мають міжнародні договори, до яких приєдналася Україна. На сьогодні Україна є учасницею 20 багатосторонніх, міжнародних договорів у цій сфері.

2.4 Державна система правової охорони інтелектуальної власності

Рис. 3. Структура державної системи правової охорони інтелектуальної власності

За здійснення політики у сфері інтелектуальної власності в Україні відповідає Міністерство освіти і науки України. Виконання конкретних функцій у цій сфері Міністерство освіти і науки України делегувало Державному департаменту інтелектуальної власності, який підпорядкований Міністерству освіти і науки України і є урядовим органом державного управління, що уповноважений представляти, реєструвати і підтримувати на території України права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, зазначення походження товарів, топографії інтегральних мікросхем, а також здійснювати реєстрацію об'єктів авторського права. Державний департамент інтелектуальної власності проводить єдину

державну політику у сфері охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності. Він здійснює роботи по удосконаленню законодавчої і нормативної бази, міжнародного співробітництва у сфері інтелектуальної власності, забезпечує умови для введення інтелектуальної власності до господарського обороту, підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері інтелектуальної власності, взаємодії з громадськими організаціями тощо.

До сфери управління Державного департаменту інтелектуальної власності включено: Український інститут промислової власності, Українське агентство з авторських та суміжних прав, Інститут інтелектуальної власності і права, Державне підприємство "Інтелзахист". У структурі Державного департаменту інтелектуальної власності є підрозділи державних інспекторів з питань інтелектуальної власності.

Головною функцією Українського інституту промислової власності (Укрпатенту) є здійснення експертизи заявок на об'єкти промислової власності. Саме його експерти проводять експертизу поданих заявниками матеріалів на предмет відповідності умовам правової охорони і надають експертний висновок. Але охоронний документ - патент або свідоцтво - видає Державний департамент інтелектуальної власності. Укрпатент має філію, що надає інформаційні послуги, здійснює патентний пошук.

Головною функцією Українського агентства з авторських і суміжних прав (УААСП) є колективне управління правами авторів. УААСП за бажанням автора здійснює підготовку до державної реєстрації об'єктів авторського права і суміжних прав та видачі автору охоронного документу - свідоцтва. Важливою функцією УААСПу є надання допомоги авторам щодо захисту їх прав у разі порушення.

Інститут інтелектуальної власності і права виконує функцію підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері інтелектуальної власності. Він готує спеціалістів і магістрів зі спеціальності "Інтелектуальна власність", а також підвищує кваліфікацію патентних повірених, патентознавців, професійних оцінювачів прав на об'єкти інтелектуальної власності, державних службовців тощо.

Державне підприємство "Інтелзахист" опікується питаннями боротьби з порушеннями прав на об'єкти інтелектуальної власності, причому більшою мірою суміжними правами.

Головним завданням державних інспекторів з питань інтелектуальної власності є попередження правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Інспектори - це повноважні представники Державного департаменту інтелектуальної власності у регіонах України.

На рис. 3 представлені також громадські організації, що безпосередньо переймаються питаннями інтелектуальної власності і з якими тісно співпрацює Державний департамент інтелектуальної власності.

Всеукраїнська асоціація інтелектуальної власності має міжвідомчий характер. Вона сприяє доведенню основних проблем, що існують у сфері інтелектуальної власності, до відома законодавчої та виконавчої гілок влади

Особливе місце займає Всеукраїнська асоціація патентних повірених України. За чинним законодавством саме через патентних повірених здійснюється патентування вітчизняних винаходів за кордоном і навпаки. Патентні повірені надають також кваліфіковані послуги фізичним і юридичним особам з питань правової охорони, використання та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Товариство винахідників і раціоналізаторів України займається популяризацією винахідницької діяльності, надає винахідникам і раціоналізаторам посильну допомогу в їх діяльності.

Українська асоціація власників товарних знаків опікується інтересами правоволодільців знаків.

ЛЕКЦІЯ III

2.5 Міжнародна система інтелектуальної власності

Основою міжнародної системи інтелектуальної власності на сьогодні є 22 угоди, 14 з яких регулюють правовідносини у сфері промислової власності, а вісім відносяться до авторського права і суміжних прав. Україна приєдналася до більшості (20) договорів і продовжує роботу щодо приєднання до інших. Нижче наведений перелік Міжнародних договорів:

Договори про захист інтелектуальної власності:

- Бернська конвенція про захист літературних і художніх творів.
- Брюссельська конвенція про розповсюдження сигналів, що несуть програми через супутник.
- Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм.
- Мадридська угода про санкції за неправдиві та неправильні позначення походження виробів.
- Найробський договір про охорону олімпійського символу.
- Паризька конвенція про охорону промислової власності.
- Договір про патентне право (PLT).
- Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення.
- Договір про закони про торговельні марки.
- Договір про міжнародну реєстрацію аудіовізуальних творів.
- Вашингтонський договір про інтелектуальну власність стосовно інтегральних схем.
- Договір ВОІВ про авторське право.
- Договір ВОІВ про виконання і фонограми.

Глобальні договори системи охорони:

- Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури.
- Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків.
- Лісабонська угода про захист зазначень місця походження виробів та їх міжнародної реєстрації.
- Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків.
- Договір про патентну кооперацію (РСТ).

Договори про класифікації:

- Локарнська угода про утворення міжнародної класифікації промислових зразків.
- Ніццька угода про міжнародну реєстрацію товарів і послуг для реєстрації знаків.
- Страсбурзька угода про міжнародну патентну класифікацію.
- Віденська угода про утворення міжнародної класифікації зображувальних елементів.

Адмініструє ці договори Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), яка була заснована у 1967 р. на Дипломатичній конференції у Стокгольмі. У 1974 р. ВОІВ отримала статус однієї з 16-ти спеціалізованих організацій ООН. На сьогодні членами ВОІВ є 184 держави, у тому числі й Україна.

Головними завданнями ВОІВ є:

- поліпшення взаєморозуміння і розвиток співробітництва між державами в інтересах їх взаємної користі на основі поваги до їх суверенітету і рівності;
- заохочення творчої діяльності, сприяння охороні інтелектуальної власності в усьому світі;
- модернізація та підвищення ефективності адміністративної діяльності міжнародних угод, що створені у сфері охорони промислової власності, а також охорона літературних і художніх творів.

Контроль за виконанням Угод здійснюють керівні органи ВОІВ.

Конвенція, що засновує ВОІВ, передбачає наявність чотирьох органів: Генеральної Асамблеї, Конференції, Координаційного комітету і Міжнародного бюро ВОІВ (секретаріату).

Генеральна Асамблея ВОІВ є верховним органом ВОІВ. Її членами є держави - члени ВОІВ, які також повинні бути членами Асамблеї Паризького або Бернського Союзів, а також Швейцарської Конфедерації - країни місця перебування ВОІВ. На відміну від Генеральної Асамблеї, у Конференції беруть участь усі держави, що є членами ВОІВ. Членами Координаційного комітету є 72 країни, у тому числі Україна. Координаційний комітет - це виконавчий орган Генеральної Асамблеї і Конференції, що виконує консультативні функції.

Генеральна Асамблея і Конференція скликаються на чергові сесії кожні два роки, Координаційний комітет - щорічно. Виконавчим головою ВОІВ є Генеральний директор, що обирається Генеральною Асамблеєю на шестирічний термін. Секретаріат ВОІВ має назву "Міжнародне бюро". Секретаріат знаходиться в Женеві (Швейцарія).

3. ОХОРОНА ПРАВА НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

3.1 Мета і принципи правової охорони

Основним способом охорони об'єктів інтелектуальної власності є видача автору або іншому суб'єкту права на об'єкт інтелектуальної власності охоронного документа: патенту чи свідоцтва.

Суть охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності полягає в тім, що автор (розроблювач) об'єкта інтелектуальної власності або інша визнана законом особа одержує від держави виключні права на створений об'єкт інтелектуальної власності на визначений період часу. Ці права регламентуються охоронним документом, що видається власнику об'єкта інтелектуальної власності.

Автор, що одержав охоронний документ, наприклад патент, почуває себе впевнено, оскільки його права охороняються законом. Тепер він може

розкрити даний винахід для широкого кола осіб на предмет використання ними цього об'єкту на законних підставах. Якби автор не мав охоронного документа, то він, швидше за все, не розкрив би даний винахід, ніхто б не зміг скористатися ним і предмет винаходу залишився б невідомим. Крім того, закріплене охоронним документом присвоєння особистих (немайнових), а також майнових прав сприяє використанню об'єкта інтелектуальної власності, і це, мабуть єдиний спосіб отримання вигоди автором у результаті використання об'єкта інтелектуальної власності самостійно з одержанням переваг над конкурентами чи шляхом дозволу третім особам використовувати об'єкт інтелектуальної власності за ліцензійні платежі.

Часто охорону інтелектуальної власності ототожнюють з її захистом і користуються терміном "захист прав Інтелектуальної власності". Ми будемо розрізняти поняття "правова охорона" і "правовий захист". Підставою для цього служить те, що ці дві дії повинні бути розділені, тому що, по-перше, вони мають різні цілі, а по-друге, здійснюються різними організаційними структурами. Охороною (оформленням прав з видачею охоронного документа) займаються патентні органи, а захистом (у випадку порушення цих прав) - адміністративні і судові органи. Хоча якщо розглядати це питання з теоретичної точки зору, то поняття "правовий захист" у цьому контексті є складовою більш широкого поняття "правова охорона".

Можна назвати, принаймні, 4 принципи правової охорони:

1. Принцип охороноспроможності. Тобто об'єкт правової охорони повинен відповідати визначеним законом вимогам. Наприклад, винахід відповідає умовам патентоспроможності, якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним.
2. Визнання за правоволодільцем виключного права на об'єкт права інтелектуальної власності.
3. Додержання прав не тільки правовласників, але й дійсних розробників (авторів, винахідників).

4. Додержання балансу інтересів правовласника з одного боку і суспільства - з іншого шляхом обмеження монополії на об'єкт права, наприклад, встановленням розумного строку дії охоронного документа.

3.2. Охорона прав на об'єкти промислової власності

Право на винахід, корисну модель і промисловий зразок охороняється державою і засвідчується патентом.

Патент - це техніко-юридичний документ, виданий заявнику на винахід, корисну модель чи промисловий зразок, що відповідає умовам патентоспроможності і підтверджує авторство, пріоритет і право власності на зазначені об'єкти.

Винахід відповідає умовам патентоздатності, якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним. Критерій новизни полягає в тому, що винахід не є частиною рівня техніки, що визначає всі відомості, що стали загальнодоступними у світі до дати подання заявки до Установи, або якщо заявлено пріоритет - до дати її пріоритету.

Винахід має винахідницький рівень, якщо для фахівця він не є очевидним, тобто не впливає явно із рівня техніки.

Промислова придатність визначається тим, що винахід може бути використаний у промисловості або в іншій сфері діяльності.

Для оформлення прав на винаходи, корисні моделі і промислові зразки необхідно подати відповідним чином оформлену заявку в Державний департамент інтелектуальної власності (далі - Установа). Для цього заявка направляється на адресу Державного підприємства "Український інститут промислової власності", підлеглого Установі, де проходить експертизу (рис. 4).

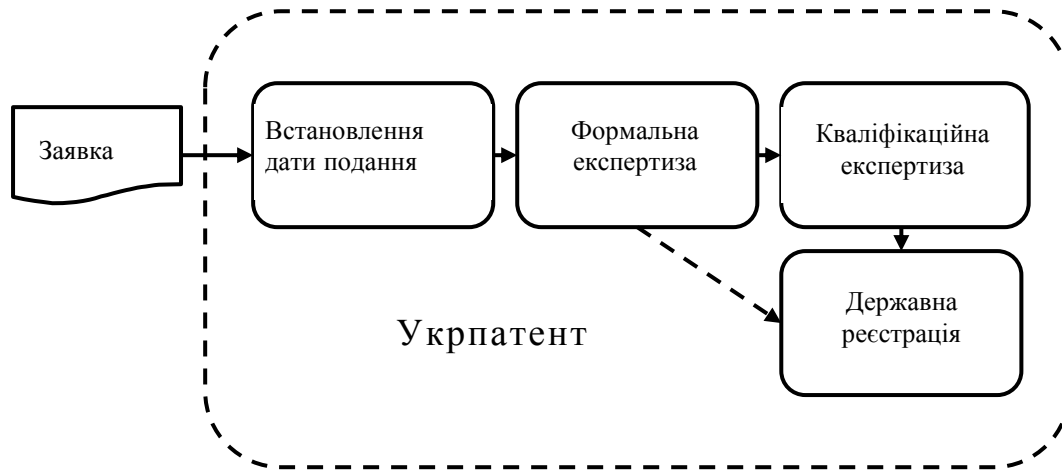

Рис. 4 Технологічна схема процесу правової охорони об'єктів промислової власності

Одночасно з публікацією відомостей про видачу патенту Установа здійснює державну реєстрацію патенту, для чого вносить до реєстру відповідні дані. Видача патенту здійснюється Установою в місячний термін після реєстрації патенту.

Право на подання заявки, насамперед, має автор. У встановлених законом випадках це право має роботодавець.

В Україні поки що діють два види патентів на винахід:

- Патент із терміном дії 20 років, що видається після проведення експертизи по суті;
- деклараційний патент - різновид патенту, що видається за результатами формальної експертизи та експертизи на локальну новизну заявки на винахід.(прийом заявок припинено з 01.01.2004)

Терміни дії патенту прийнято відраховувати від дати подання заявки до Установи. Якщо заявка спочатку була подана в одній із країн Паризького Союзу, а потім в Україні, то дія патенту відраховується від дати раніше поданої

заявки, що називається конвенційним пріоритетом.

Таблиця 1. Характеристика об'єктів промислової власності.

Об'єкт промислової власності	Об'єкт правової охорони	Критерії охороноздатності	Охоронний документ	Термін правової охорони, роки
Винахід	▪ продукт (пристрій, речовина, штам)	▪ новизна ▪ винахідницький	патент	20

	процес нове застосування продукту чи процесу	рівень промислова придатність		
Корисна модель	продукт (пристрій, речовина тощо) процес у будь-якій сфері технології	новизна промислова придатність	патент	10
Промисловий зразок	форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, що визначають зовнішній вигляд промислового виробу.	новизна оригінальність	патент	15
Торговельна марка (знак для товарів і послуг)	Будь-яке позначення (слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів)	Відповідність публічному порядку, правилам гуманності і моралі	свідоцтво	10 * 10..

Право інтелектуальної власності на географічне зазначення є чинним з дати, наступної за датою державної реєстрації, і охороняється безстроково за умови збереження характеристик товару (послуги), позначених цим зазначенням. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування та охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації і незалежно від того, є чи не є комерційне найменування частиною торговельної марки.

Дія охоронного документа на об'єкт промислової власності може достроково припинятися цілком або частково за заявою власника патенту або через невчасну сплату річного збору за підтримку дії охоронного документа.

3.3. Охорона прав на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності

Охоронним документом, що закріплює права суб'єкта права на сорт рослин або породу тварин, є патент. Урядовий орган державного управління з питань сільського господарства і продовольства, на підставі позитивного рішення експертного органа за результатами експертизи на патентоспроможність, здійснює державну реєстрацію сорту або породи, вносячи його до Державного реєстру. Протягом місяця після реєстрації

авторам видається свідоцтво про авторство на сорт або породу, а заявникові – патент.

Термін дії патенту становить 30 років від дати надходження заявки. Для дерев та винограду – 35 років.

Охоронним документом, що підтверджує реєстрацію Установою топографії інтегральних мікросхем і засвідчує право власності на дану топографію, є свідоцтво. Реєстрація здійснюється шляхом занесення топографії до Державного реєстру України топографій інтегральних мікросхем. Свідоцтво діє протягом 10 років від дати подачі заявки в Установу чи від дати першого використання топографії.

Комерційна таємниця виконує важливу функцію в забезпеченні конкурентноздатності товарів і послуг. Тому правовласник, безумовно, має право на захист її від неправомірного використання. Але незважаючи на високу і безупинно зростаючу значимість цього об'єкта інтелектуальної власності, відсутня його пряма правова охорона. На цей час розроблений, але ще не прийнятий, законопроект України про охорону комерційної таємниці. Основною проблемою закону є те, що інформація про комерційну таємницю внаслідок її конфіденційності не підлягає реєстрації. З цієї причини охоронних документів на неї ніхто не видає. До того ж виявити неправомірне використання такої інформації майже неможливо, установити порушення і порушника дуже складно. Умови конфіденційності можуть охоронятися договором.

Для оформлення прав на раціоналізаторську пропозицію автор подає заявку на неї тому підприємству, діяльності якого відповідає пропозиція. Заява реєструється в журналі реєстрації заяв на рацпропозицію за формою, затвердженою Державним комітетом статистики України. На підприємстві пропозиція піддається своєрідній експертизі по суті. Якщо пропозиція визнається раціоналізаторською, то вона приймається для використання. По закінченні місяця після ухвалення позитивного рішення автору видається охоронний документ-свідоцтво установленної форми. Свідоцтво підписується керівником підприємства і затверджується печаткою. Це свідоцтво закріплює

за автором немайнові і майнові права. До останніх відноситься право на винагороду.

Що стосується наукового відкриття, то на цей час ще не розроблений закон України щодо його правової охорони.

ЛЕКЦІЯ IV

3.4. Охорона об'єктів авторського права і суміжних прав

На відміну від промислової власності, де автори одержують охоронні документи у формі патентів чи свідоцтв і де існують чіткі процедури для цього, оформлення прав на об'єкти авторського права не настільки формалізоване.

Виникнення і здійснення авторських прав не вимагає виконання будь-яких формальностей. Одна з форм охорони полягає в тому, що власник авторського права для оповіщення про свої права може використовувати знак охорони авторського права, що міститься на кожному примірнику твору і складається з латинської букви © в колі, імені (найменування) власника авторського права і року першого опублікування твору. Наприклад: © ЧНУ, 2008.

Якщо за публічне використання літературно-художніх і музичних творів авторів - постійних жителів України нараховується авторська винагорода, автори для одержання гонорару реєструють ці твори в УААСП у порядку, обумовленому "Інструкцією про порядок обліку авторів, реєстрації творів і розподілу гонорару", що затверджено наказом УААСП від 19 лютого 1997 № 10. Автори, яким виплачуються лише договірні й інші разові суми, в Установі не реєструються. Їхні права, звичайно, охороняються договірним правом.

Власник авторського права для одержання свідоцтва про авторство на оприлюднений твір у будь-який час може його зареєструвати в офіційних державних реєстрах.

Варто враховувати ту обставину, що авторське право на твір, створений за договором з автором, який працює за наймом, належить автору. А от виключне право на використання такого твору належить особі, з якою автор знаходиться у трудових відносинах (роботодавцю), якщо інше не передбачено договором.

Охорона майнових прав авторів на Україні діє протягом всього життя автора і 70 років після його смерті. Дія терміну охорони починається з першого січня року, що настає за роком, у якому мали місце юридичні факти.

Безстроково охороняються законом право авторства, право на ім'я і право протидіяти перекрученню чи іншій зміні твору чи будь-якому іншому зазіханню на твір, що може завдати шкоди честі і репутації автора.

Оформлення суміжних прав також не вимагає виконання будь-яких формальностей. Виробники фонограм і відеограм також для оповіщення про

свої права можуть на всіх примірниках фонограм і відеограм чи на їхніх упаковках проставляти знак охорони суміжних прав, що складається з латинської літери Р у колі, імені (найменування) власника суміжних прав і року першої публікації фонограми.

Особисті (немайнові) права виконавців охороняються безстроково. Майнові права виконавців, виробників фонограм і відеограм, а також організацій мовлення охороняються протягом 50 років. Термін охорони починається з першого січня року, що настає за роком, у якому мали місце юридичні факти (перше виконання, перше опублікування, перша передача).

3.5. Охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності за кордоном

Законодавство України, як і будь-якої іншої країни, регулює відносини у сфері промислової власності тільки своєї країни. Тому патент отриманий в Україні, має силу тільки на території України. Якщо ж заявник хоче одержати правову охорону в інших країнах, він повинен одержати її в кожній із цих країн. Для того, щоб полегшити одержання правової охорони об'єктів промислової власності своїм громадянам і юридичним особам у зарубіжних країнах, у 1883 р одинадцять країн підписали Паризьку конвенцію про охорону промислової власності і створили Міжнародний Союз по охороні промислової власності. На сьогодні учасниками цієї конвенції є понад 130 країн.

Будь-який громадянин України має право запатентувати винахід, корисну модель, промисловий зразок в інших країнах. Для цього до подачі заявки на одержання охоронного документа за кордоном заявник зобов'язаний подати заявку до Державного департаменту інтелектуальної власності та інформувати його про свій намір здійснити таке патентування. Якщо протягом трьох місяців від дати подачі заявки не надійде заборона на патентування, то заявка може бути подана у відповідний орган відповідної держави. При цьому, якщо патентування винаходу здійснюється за процедурою Договору про патентну кооперацію (РСТ), міжнародна заявка теж подається до Державного департаменту інтелектуальної власності. Патентування за

кордоном здійснюється, як правило, через посередника - патентного повіреного України.

Громадяни України також мають право zareєструвати торговельну марку за кордоном. При реєстрації торговельної марки за кордоном відповідно до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків, однією з умов є подача заявки черед власне національне патентне відомство.

Охорона авторських прав за кордоном здійснюється відповідно до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (1886 р.), до якої приєдналася Україна. В основу Бернської конвенції покладено три принципи:

1. Принцип національного режиму полягає в тому, що твори, створені в одній країні-учасниці, повинні отримувати в інших країнах-учасницях таку ж охорону, яка надається в цих країнах творам своїх громадян.
2. Принцип автоматичної охорони означає, що охорона за національним режимом надається автоматично без будь-яких формальних умов реєстрації тощо.
3. Принцип незалежності охорони полягає в тому, що охорона надається в країнах-учасницях незалежно від наявності охорони в країнах походження твору.

Міжнародно-правова охорона суміжних прав здійснюється на підставі Римської конвенції 1961 року. За цією Конвенцією охороняються права виконавців, права виробників фонограм, права організацій мовлення.

Основним принципом Римської конвенції є принцип національного режиму. Якщо міжнародним договором, учасником якого є Україна, встановлено інші правила охорони, ніж ті, котрі містяться в Законі України "Про авторське право і суміжні права", то застосовуються норми міжнародного договору.

4 ЕКОНОМІКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

4.1 Права на об'єкти інтелектуальної власності як товар

4.1.1 Особливості права інтелектуальної власності як товару

Товар - це продукт праці, що виготовлений для продажу. Цей продукт стає товаром, якщо на нього визначена ціна. Відповідно до Закону України "Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні" можуть оцінюватися "... нематеріальні активи, у тому числі об'єкти права інтелектуальної власності ...". Таким чином, майнові права на об'єкти інтелектуальної власності мають ознаки товару, тому що вони є продуктом праці і можуть мати ціну.

До основних властивостей будь-якого ринкового товару відносяться:

- 1) корисність;
- 2) рідкість – властивість, протилежна загальнодоступності;
- 3) універсальність – придатність до обміну на гроші або на будь-які інші ринкові товари.

Рідкість для об'єктів інтелектуальної власності реалізується ідеально тому, що за визначенням об'єкт інтелектуальної власності повинен бути новим, оригінальним, неповторним. Наявність перших двох властивостей для матеріальних об'єктів звичайно майже автоматично забезпечує третю. Але для права інтелектуальної власності ця властивість має суттєві відмінності.

З третьою властивістю товару - універсальністю - тісно пов'язана його оборотоспроможність, що припускає відчуження прав інтелектуальної власності як від індивідуума, так і від підприємства. Тільки у цьому випадку права на об'єкти інтелектуальної власності можуть обертатися як товар у його звичайному розумінні.

За принципом "відокремлюваності" права інтелектуальної власності можна поділити на три групи:

- 1) права, що відокремлюються як від індивідуума, так і від підприємства;
- 2) права, що не відокремлюються від індивідуума;
- 3) права, що не відокремлюються від підприємства.

До першої групи відносяться права на об'єкти права інтелектуальної власності, такі як винаходи, торговельні марки, твори літератури і мистецтва, аудіо- та відеограми тощо.

До невідокремлюваної від індивідуума інтелектуальної власності відносяться: знання, уміння, творчі здібності людей тощо, які зайняті розробленням об'єктів інтелектуальної власності.

Від підприємства не можна відокремити системи і методи функціонування, що розроблені як складові частини діючого підприємства; наявність підготовленого персоналу; досягнення в галузі маркетингу власної продукції, ділову репутацію підприємства тощо.

З цієї причини невідокремлювані від індивідуума чи від підприємства результати творчої діяльності не можуть виступати як товар. Але вони можуть продаватися (передаватися) разом з підприємством чи індивідумом.

4.1.2 Інтелектуальна власність як нематеріальний актив

Активи підприємства складаються з матеріальних активів, до яких відносять: рухоме, нерухоме майно і оборотні кошти, а також з нематеріальних активів - в основному прав. Насамперед, це права власності на ОІВ, права користування природними ресурсами (землею, водою, надрами), а також права користування економічними, організаційними й іншими перевагами і пільгами: податковими пільгами, місцем на товарній біржі. Крім того, до нематеріальних активів відносять гудвіл (ділову репутацію), списки клієнтів тощо.

Нематеріальні активи - це принципово новий об'єкт фінансового обліку для України, що узагальнює особливі види капіталу підприємства, а також характеризує його економічний потенціал і фінансову стабільність.

Відмінними ознаками нематеріальних активів є:

- відсутність матеріальної основи і при цьому володіння такою коштовною якістю, як здатність давати прибуток власнику, виходячи з довгострокових прав і переваг, що вони приносять йому так довго, як це можливо;

- відсутність наміру продажу нематеріальних активів у нормальних умовах діяльності підприємства;
- тривалість експлуатації (гудвіл, товарні знаки тощо);
- відсутність відходів;
- багатоцільовий характер експлуатації, що дозволяє використовувати об'єкт на різних ділянках діяльності підприємства;
- підвищений ступінь ризику в прагненні отримати прибуток від застосування подібних активів.

Права на об'єкти інтелектуальної власності стають нематеріальними активами після того, як і вони будуть поставлені на бухгалтерський облік. Для цього, принаймні, необхідно виконати дві умови: встановити ціну прав і термін їх служби.

За цією ознакою ОІВ поділяються на дві групи: ОІВ з встановленим терміном служби та ОІВ з невстановленим терміном служби.

Встановлений термін служби характерний для більшості прав на об'єкти інтелектуальної власності, відокремлюваних від індивідуума і підприємства, але не для всіх. Так, торговельні марки не мають встановленого терміну служби, оскільки визначений законом термін дії після його закінчення може кожний раз, продовжуватися ще на 10 років. Не мають встановленого терміну більшість прав на об'єкт інтелектуальної власності, невіддільні від підприємства чи індивідуума. Крім того, права на ті самі об'єкти інтелектуальної власності можуть мати як визначений, так і невизначений термін дії. Наприклад, ліцензія на право використання винаходу чи товарного знака може бути надана як на визначений, так і на невизначений термін.

Розрізняють юридичний і економічний термін служби. Наприклад юридичний термін дії (служби) патенту дорівнює 20 рокам. Однак цілком можливо, що за цей час патент може морально застаріти, тому що не виключена імовірність, що з'являться нові аналогічні, більш ефективні винаходи. Тому при економічних розрахунках для патентів установлюється більш короткий термін, так званий економічний, котрий дорівнює 10-12 рокам, а в окремих випадках і менше.

ЛЕКЦІЯ V

4.2 Комерціалізація прав на об'єкти інтелектуальної власності

Метою комерціалізації є отримання прибутку за рахунок використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві або продажу чи передачі прав на їх використання іншим юридичним чи фізичним особам.

Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності – це взаємовигідні (комерційні) дії всіх учасників процесу перетворення результатів інтелектуальної праці у ринковий товар.

Схематично способи комерціалізації прав на ОІВ представлені на рис. 5.

Рис. 5. Основні способи комерціалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності

Вважається, що комерціалізація через використання об'єктів інтелектуальної власності у власному виробництві є найбільш вигідною з точки зору прибутку. Адже весь прибуток від продажу інноваційного продукту, що отримано за допомогою об'єктів інтелектуальної власності, залишається у правовласника ОІВ.

Зрозуміло, що цей спосіб комерціалізації пов'язаний із значними стартовими витратами на доопрацювання ОІВ, розробленням технології виробництва тощо. Але у разі успіху продаж виробленої продукції компенсує ці витрати і, крім того, буде отриманий значний прибуток.

Також інтелектуальну власність можна вносити до статутного капіталу замість майна, грошей та інших матеріальних цінностей, для чого необхідна лише добра воля всіх засновників. Використання інтелектуальної власності в статутному капіталі дозволяє:

- сформувати значний за своїми розмірами статутний капітал без відволікання коштів й забезпечити доступ до банківських кредитів і інвестицій, використовуючи інтелектуальну власність як об'єкт застави нарівні з іншими видами майна;
- амортизувати інтелектуальну власність у статутному капіталі і замінити її реальними коштами, тобто капіталізувати інтелектуальну власність;
- авторам і підприємствам - власникам інтелектуальної власності - стати засновниками (власниками) при організації дочірніх і самостійних фірм без відгалуження коштів.
- право на отримання частки прибутку (дивідендів);
- право на участь в управлінні підприємством через загальні збори правління;
- право на отримання ліквідаційної квоти у разі ліквідації підприємства тощо.

Якщо правовласник не передбачає використовувати об'єкти інтелектуальної власності у власному виробництві, він може передати повністю або частково права власності на об'єкт інтелектуальної власності іншій фізичній або юридичній особі.

Продаж прав у повному обсязі здебільшого проводиться через договір купівлі-продаж, за яким у результаті передачі права власності на об'єкт інтелектуальної власності (продажу патенту або свідоцтва) власник, як сторона, яка продає, втрачає всі майнові права на нього. Тобто якщо продано патент на винахід, то він перереєстровується на ім'я нового правовласника і до останнього переходять всі майнові права на цей об'єкт.

Але частіше передається лише право користування об'єктом інтелектуальної власності.

Власник прав на будь-який об'єкт промислової власності (ліцензіар) може продати ліцензію (видати дозвіл на користування об'єктом інтелектуальної власності) будь-якій особі (ліцензіату).

Продаж ліцензії - це шлях впровадження технології на ринку без продажу товарної продукції. Доходами від продажу ліцензій юридичні або фізичні особи покривають свої витрати на наукові дослідження.

Факт продажу або купівлі ліцензії юридично оформляється ліцензійним договором. Ліцензіат отримує право на використання об'єкта інтелектуальної власності лише на обумовленій ліцензійним договором території та на певний термін.

У залежності від обсягу прав, що передається, розрізняють: виключну, одиничну і невиключну ліцензії.

Виключна ліцензія видається тільки одній особі і виключає можливість використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обумовлена цією ліцензією.

Одинична ліцензія також видається тільки одному ліцензіату і виключає можливість видачі ліцензіаром іншим особам ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, але не виключає можливості використання ліцензіаром цього об'єкта у даній сфері.

Невиключна ліцензія не виключає можливості використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності і видачі ним іншим особам ліцензії на використання цього об'єкту у даній сфері.

За ліцензійним договором завжди передбачається виплата певної грошової винагороди ліцензіару. Основними видами ліцензійних платежів є роялті, паушальний та комбінований платежі.

Роялті - вид платежів, який платить ліцензіат ліцензіару протягом усього терміну дії ліцензійного договору як відсоток від суми прибутку чи суми обороту від випуску продукції або диференційованої ставки з одиниці ліцензійної продукції.

Паушальний платіж - це виплата ліцензіарові визначеної зафіксованої в договорі суми ще до початку масового випуску ліцензійної продукції.

Комбіновані платежі - найбільш поширені та передбачають виплату ліцензіару ліцензіатом первинного сталого платежу до початку виробництва та збуту ліцензійної продукції з подальшою виплатою залишку розрахункової ціни ліцензії як роялті після того, як буде налагоджено виробництво ліцензійної продукції. Таким чином, ліцензіар має можливість отримувати відрахування від реального доходу ліцензіата протягом усього терміну дії ліцензійного договору.

Патентовласник може отримати додатковий прибуток від використання свого об'єкта інтелектуальної власності за рахунок платежів за договором франшизи (договір комерційної концесії). Правовласник дозволяє іншій особі використовувати права на промислові зразки, фірмові найменування, торговельні марки, технології, комерційну таємницю тощо.

Договір франшизи відрізняється від звичайного ліцензійного договору тим, що права передаються на пільговій, привілейованій основі. Користувач отримує вже готову технологію під відомою торговельною маркою. Тому йому не потрібно відвойовувати місце на ринку, а його ризики зводяться до мінімуму. Договір франшизи повинен містити умову про те, що якість товарів та послуг буде не нижче якості товарів і послуг правовласника, а останній буде здійснювати контроль за використанням цієї угоди.

Відносно новою формою комерціалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності є лізинг. За договором лізингу передається різне технологічне обладнання, верстати, прилади тощо, які виконані на рівні винаходів і захищені патентами. Тобто разом з технологічним обладнанням і процесом передається право користуватися об'єктом інтелектуальної власності.

Вибір такої форми комерціалізації, як лізинг дозволяє починаючим підприємцям відкривати і розширяти свій бізнес навіть при досить обмеженому стартовому капіталі, оперативно використовуючи у виробництві сучасні досягнення науково-технічного прогресу.

4.3 Оцінка вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності

Вартість є однією з основних ознак товару. Щоб продати права на об'єкти інтелектуальної власності чи використати їх у власному виробництві, необхідно визначити їхню вартість.

Відповідно до Міжнародних стандартів оцінки (МСО-1 ... МСО-4) розрахунки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності можуть виконуватися при визначенні:

- оподаткованої бази майна підприємств;
- вартості виключних прав, переданих на основі ліцензійного договору;
- вартості об'єктів інтелектуальної (промислової) власності, що вносяться до статутного капіталу підприємства;
- розміру компенсації, що необхідно виплатити згідно з чинним законодавством правоволодільцю за порушення його виключних (майнових) прав на об'єкт інтелектуальної власності.

Необхідність оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності виникає також при постановці їх на бухгалтерський облік, приватизації, страхуванні, передачі у заставу з метою отримання кредиту, банкрутстві підприємства тощо.

Оцінка вартості прав на конкретний об'єкт інтелектуальної власності у конкретному випадку їхнього використання є досить складною процедурою й у кожному випадку вимагає унікального рішення задачі. Однак при усьому різноманітті таких випадків існує три загальновизнаних підходи до оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності: витратний підхід, порівняльний (ринковий) підхід, дохідний підхід.

Витратний підхід (підхід на основі активів) заснований на припущенні, що вартість об'єкта інтелектуальної власності дорівнює вартості витрат на його створення, доведення до робочого стану й амортизацію. Цей підхід до розрахунку вартості влаштовує покупця, тому що він може документально відстежити витрати на створення об'єкта інтелектуальної власності і, таким чином, переконатися, що ця вартість виправдана. Але він не вигідний для

продавця, оскільки останній одержить суму, рівну тільки понесеним витратам на створення об'єкта інтелектуальної власності, тобто без прибутку.

Порівняльний (ринковий) підхід до оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності припускає використання прийому порівняння продажів. Сутність підходу полягає в порівнянні об'єкта, що оцінюється, з аналогічними по призначенню, якості і корисності об'єктами, які були продані на цей час на аналогічному ринку.

Цей підхід дає так звану "справедливу ціну", тобто таку ціну, за яку продавець, який володіє інформацією про ринкову вартість аналогічних об'єктів, готовий продати об'єкт інтелектуальної власності, а покупець, який також володіє повною інформацією про об'єкт інтелектуальної власності і ринкову вартість аналогічних об'єктів, готовий купити даний об'єкт інтелектуальної власності. Тобто ціна встановлюється ринком і влаштовує як продавця, так і покупця.

Дохідний підхід базується на врахуванні принципів найбільш ефективного використання та очікування, відповідно до яких вартість ОІВ визначається як поточна вартість очікуваних доходів від найбільш ефективного використання ОІВ, включаючи дохід від його можливого перепродажу.

У рамках кожного підходу існує один або декілька методів оцінки. Зв'язок між підходами і методами оцінки представлений у табл. 2. Перелік наведених методів не є вичерпним.

Витратний підхід	Метод прямого відтворення Метод заміщення
Порівняльний (ринковий) підхід	Метод порівняння продажів
Дохідний підхід	Метод прямої капіталізації доходів Методи непрямої капіталізації доходів: - надлишкового прибутку; - роялті; - звільнення від роялті.

4.4 Життєвий цикл об'єкта інтелектуальної власності

Усе у цьому світі має початок і кінець. Об'єкт інтелектуальної власності не є винятком. Можна виділити п'ять етапів життєвого циклу об'єкта інтелектуальної власності (рис. 7). Це: створення, набуття прав, використання (комерціалізація, захист та утилізація об'єкта інтелектуальної власності).

Рис. 7 Життєвий цикл об'єкта інтелектуальної власності

Створення об'єкта інтелектуальної власності розпочинається з ідеї. Наприклад, це може бути ідея винаходу або художнього твору. У підприємницькій діяльності ідеї, як правило, направлені на підвищення конкурентоспроможності технологій або виробів. Далі йде розробка цієї ідеї. Наприклад, якщо це винахід, то необхідно зробити патентний пошук, щоб переконатися, що таких винаходів ще не було. Потім перевірити цю ідею експериментально. Закінчується створення об'єкта інтелектуальної власності оформленням його на матеріальному носії (папері, електронному носії тощо) таким чином, щоб він став зрозумілим для інших осіб.

Набуття прав на об'єкт інтелектуальної власності, як правило, завершується отриманням від держави охоронного документа - патенту або свідоцтва на нього. Наявність такого документа у великій мірі унеможливорює

порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності з боку недобросовісних конкурентів.

Використання прав на об'єкти інтелектуальної власності є найпродуктивнішим етапом їх життєвого циклу. До цього етапу об'єкти інтелектуальної власності не приносили користі розробнику. Навпаки, витрачалися кошти на їх створення та набуття правової охорони. І тільки на етапі використання (комерціалізації) компенсуються попередні витрати, а також одержується прибуток - власне те, для чого в більшості випадків створюються об'єкти інтелектуальної власності.

Захист прав здійснюється у випадку, коли ці права порушуються недобросовісним конкурентом. Чинне законодавство України надає власнику прав на об'єкт права інтелектуальної власності декілька шляхів захисту своїх прав. Нині розгляд справ, пов'язаних із правами інтелектуальної власності, здійснюється в адміністративному або судовому порядку.

Утилізація є останнім етапом життєвого циклу об'єкта інтелектуальної власності. Оскільки за визначенням об'єкт інтелектуальної власності є нематеріальним, то немає необхідності його знищувати або переробляти у щось інше. Просто після закінчення юридично визначеного строку дії прав інтелектуальної власності він зникає як об'єкт власності і переходить у суспільне надбання. Тобто будь-хто може його використовувати без дозволу правовласника.

ЛЕКЦІЯ VI

5. ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

5.1 Дії, що визнаються порушенням права інтелектуальної власності

Порушенням прав визнається виготовлення виробу із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), промислового зразка, застосування такого виробу, пропонування для продажу, у тому числі через Інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого виробу в зазначених цілях.

Виріб визнається виготовленим із застосуванням запатентованого промислового зразка, якщо при цьому використані всі суттєві ознаки промислового зразка.

Що стосується географічного зазначення походження товару, то порушенням прав визнається нанесення його на товар або на етикетку, застосування у рекламі, запис на бланках, рахунках та інших документах, що супроводжують товар.

Вказані дії, вчинені без дозволу власника свідоцтва на торговельну марку, визнаються порушенням його прав:

- нанесення знака на будь-який товар, для якого знак зареєстровано, упаковку, в якій міститься такий товар, вивіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання такого товару із зазначеним нанесенням знака з метою пропонування для продажу, продаж, імпорт (ввезення) та експорт (вивезення);
- застосування його під час пропонування та надання будь-якої послуги, для якої знак зареєстровано;
- застосування його в діловій документації чи в рекламі та в мережі Інтернет, у тому числі в доменних іменах.

Знак визнається використаним, якщо його застосовано у формі зареєстрованого знака, а також у формі, що відрізняється від зареєстрованого знака лише окремими елементами, якщо це не змінює в цілому примітність знака.

Неправомірне використання творів є порушенням прав автора. Порушенням особистих немайнових прав автора вважається оприлюднення твору без зазначення імені автора, ілюстрування твору, спотворення твору, зміна твору тощо.

Будь-яке відтворення чи використання твору без дозволу автора без виплати йому винагороди, є порушенням виключних майнових прав.

Використання виконань творів шляхом публічного повідомлення виконань, фіксації їх на носії та розповсюдження зафіксованих виконань без дозволу виконавця є порушенням його прав.

5.2. Категорії спорів. Форми і порядки захисту права інтелектуальної власності

Суперечки щодо інтелектуальної власності поділяються на дві групи. До першої відносяться суперечки про визнання (чи невизнання) результату

інтелектуальної діяльності об'єктом інтелектуальної власності. Стосовно об'єктів промислової власності це суперечки:

- пов'язані з відмовою у видачі патенту;
- по запереченнях третіх осіб проти видачі патенту;
- про визнання патенту недійсним.

До другої групи відносяться суперечки, що стосуються порушення прав:

- про заборону дій, що порушують права на патент;
- про відшкодування шкоди, заподіяної порушником патентних прав;
- про визнання дій, що не порушують патент;
- про післякористування винаходів, пов'язане з укладанням чи використанням ліцензійних угод;
- про надання примусової ліцензії;
- про виплату винагороди автору роботодавцем;
- про компенсацію за використання винаходу державою тощо.

Існує дві форми захисту прав інтелектуальної власності: юрисдикційна і неюрисдикційна (рис. 7). Неюрисдикційна форма передбачає захист права інтелектуальної власності своїми силами, без звернення за допомогою до державних або інших компетентних органів, тобто самозахист. Наприклад, це може бути відмова здійснити певні дії, передбачені укладеним договором про передачу (уступку) майнових прав інтелектуальної власності або ліцензійним договором, відмова від виконання недійсного договору тощо. Обрані засоби самозахисту не повинні бути забороненими законодавством та не повинні суперечити моральним засадам суспільства.

Юридичні форми захисту застосовують два порядки захисту: загальний (судовий) та спеціальний (адміністративний). Загальний порядок захисту здійснюється в судах.

Рис. 7. Форми і порядки захисту прав інтелектуальної власності

Спеціальний порядок захисту прав здійснюється в органах державного управління або в органах Антимонопольного комітету України, або в органах державної митної служби України.

5.3. Способи захисту права інтелектуальної власності

5.3.1. Адміністративно-правовий спосіб захисту прав

Адміністративний спосіб полягає в розгляді та вирішенні суперечки органом державного управління. Процедура розгляду набагато простіша, ніж у цивільному судочинстві. Правовою основою є Кодекс України про адміністративні правопорушення, а також спеціальні закони України з інтелектуальної власності.

У галузі авторського права і суміжних прав адміністративний спосіб захисту прав передбачено тільки за публічний показ, порушення умов публічного демонстрування і тиражування кіно- і відеофільмів без прокатного посвідчення. Стосовно об'єктів промислової власності цей спосіб захисту прав передбачає накладення штрафів за неправомірне використання фірмових найменувань, торговельних марок тощо. Засобом захисту в цьому випадку є

скарга, яку у встановленому адміністративним законодавством порядку подають у відповідний орган державного управління.

Здійснення дій, обумовлених законодавством України як недобросовісна конкуренція, спричиняє накладення Антимонопольним комітетом України штрафів, а також адміністративну і цивільно-правову відповідальність. До таких дій відносяться:

- неправомірне використання чужого імені, фірмового найменування, торговельних марок;
- введення в обіг під своїм позначенням товару іншого виробника;
- відтворення зовнішнього вигляду виробу іншого суб'єкта господарської діяльності і введення його в господарський оборот;
- неправомірний збір, розголошення і використання комерційної таємниці, а також інші протиправні дії.

Тобто Антимонопольним комітетом України розглядаються скарги щодо дій після вводу об'єктів права інтелектуальної власності до господарського обороту.

Типовими видами адміністративних стягнень можуть бути: попередження, штраф, виправні роботи, адміністративний арешт тощо.

Так, незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення права інтелектуальної власності тягне за собою накладення штрафу від 10 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції, а також обладнання і матеріалів, що призначені для їх виготовлення.

5.3.2 Цивільно-правовий спосіб захисту прав

Суперечки, що пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності, підвідомчі судам загальної юрисдикції і вищому господарському суду. Якщо хоча б однією зі сторін у суперечці є фізична особа, то зазначена суперечка підвідомча суду загальної юрисдикції.

У випадку порушення прав потерпілий подає позов - заяву, звернену до суду, про відправлення правосуддя з метою захисту особистих чи майнових прав. У позовній заяві вказується форма захисту, розмір нанесеного збитку, приводяться докази обґрунтованості вимог.

Власник прав на ОІВ має право вимагати від порушника:

- визнання прав власника;
- відновлення положення, що існувало до порушення права;
- припинення дій, що порушують право чи створюють погрозу його порушенню;
- відшкодування збитків, включаючи втрачену вигоду тощо.

Якщо одночасно з порушенням майнових прав порушені особисті немайнові права автора, то він може зажадати майнову компенсацію за нанесення йому морального збитку, розмір якої визначається судом.

Застосування цивільно-правових санкцій за порушення прав на ОІВ можливо в межах загального терміну позову, тобто протягом трьох років з дати, коли власник права довідався чи повинний був довідатися про порушення свого права.

5.3.3 Кримінальна відповідальність за порушення прав

Поряд з нормами цивільно-правового захисту прав на ОІВ, чинним законодавством передбачена також і кримінальна відповідальність. Кримінальна відповідальність настає тільки тоді, коли матеріальна шкода завдана у значному розмірі (20 і більше). За незаконне використання винаходу, корисної моделі чи промислового зразка винний карається штрафом від 200 до 1000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на термін до двох років або позбавлення волі до двох років з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, призначених для їх виготовлення.

Якщо матеріальна шкода завдана у великому розмірі (200 і більше), або її вчинено повторно, то покарання за цей злочин — штраф від 1000 до 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або виправні роботи на термін до двох років, або позбавлення волі від 2 до 5 років, із конфіскацією незаконно

виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, призначених для їх виготовлення.

Якщо збитки вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі (1000 і більше), - караються штрафом від 2000 до 3000 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від 3 до 6 років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого та з конфіскацією відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувалися для її виготовлення. Так, незаконний випуск під своїм ім'ям чи присвоєння авторства на чужий твір науки, літератури чи мистецтва, а також незаконне відтворення чи поширення такого твору, присвоєння авторства на чужі об'єкти промислової власності чи розголошення без згоди автора змісту винаходу, корисної моделі чи промислового зразка до офіційної публікації про них визнається карним злочином.

Список питань, які виносяться на залік

1. Що таке інтелектуальна власність? Дайте визначення.
2. Назвіть складові матеріального права на об'єкти права інтелектуальної власності.
3. У чому полягає відміна права власності на об'єкти інтелектуальної власності від права власності на матеріальні об'єкти власності?
4. У чому полягає відміна особистого (морального) права на об'єкт інтелектуальної власності від майнового права на нього?
5. Чи всі результати інтелектуальної (творчої) діяльності є об'єктами інтелектуальної власності. Так чи ні?
6. Які об'єкти інтелектуальної власності є результатом технічної творчості? Яку назву носить ця група об'єктів і чому?
7. Наведіть основні переваги і недоліки системи охорони інтелектуальної власності в СРСР.
8. Для чого потрібна національна патентна система країни?
9. У чому полягає роль патентної документації?
10. Що дає автору і державі охорона і захист авторського права?
11. Які ви знаєте об'єкти промислової власності?
12. Перерахуйте нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.
12. Які результати творчої діяльності відносяться до об'єктів авторського права, а які - до об'єктів суміжних прав?

13. Що таке винахід?
14. Що таке корисна модель?
15. Що таке промисловий зразок?
16. Яку функцію виконує торговельна марка?
17. У чому полягає різниця між об'єктами авторського права і суміжних прав?
18. Хто може бути суб'єктами інтелектуальної власності?
19. Хто є суб'єктами права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки?
20. Хто відноситься до суб'єктів авторського права?
21. Які складові системи права інтелектуальної власності в Україні ви знаєте?
22. Який орган державного управління відповідає за політику у сфері інтелектуальної власності?
23. Які основні функції виконує ДП "Український інститут промислової власності"?
24. Які основні функції виконує Державний департамент інтелектуальної власності?
25. Які основні функції виконує ДП "Українське агентство з авторських і суміжних прав"?
26. Які основні функції виконує Інститут інтелектуальної власності і права?
27. Які ви знаєте громадські організації у сфері інтелектуальної власності?
28. Чим є собою міжнародна система інтелектуальної власності?
29. Який статус і яка структура Всесвітньої організації інтелектуальної власності?
30. Які функції виконує Всесвітня організація інтелектуальної власності?
31. У чому полягає сутність правової охорони ОІВ?
32. У чому різниця між правовою охороною і правовим захистом ОІВ?
33. Які принципи правової охорони ОІВ?
34. Що таке патент?
35. Що є об'єктом винаходу?
36. Що є об'єктом корисної моделі?
37. Що є об'єктом промислового зразка?
38. Критерії охороноздатності для винаходів.
39. Критерії охороноздатності для корисних моделей і промислових зразків.
40. Який термін правової охорони об'єктів промислової власності?
41. На основі яких підстав дія охоронного документа на об'єкт промислової власності може достроково припинитися цілком чи частково?
42. У чому полягає правова охорона раціоналізаторської пропозиції?
43. Які об'єкти інтелектуальної власності охороняються авторським правом, а які - суміжними правами?
44. Чи є обов'язковою процедура оформлення прав на об'єкти авторського права?
45. Який термін охорони немайнових та майнових прав на об'єкти авторського права?
46. Який термін правової охорони об'єктів суміжних прав?
47. Чи має силу патент України на території інших держав?
48. У чому полягає процедура набуття прав громадянами України на об'єкти промислової власності за кордоном?
49. Відповідно до яких конвенцій здійснюється охорона авторських і суміжних прав у світі?
50. Що таке товар?
51. Які основні властивості товару?
52. Які об'єкти права інтелектуальної власності є оборотоздатними, а які ні?
53. Які відмінні ознаки нематеріальних активів?
54. Чому існують відмінності між юридичним і економічним термінами служби об'єкта права інтелектуальної власності?
55. Які основні способи комерціалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності?
56. У чому перевага використання прав на об'єкти інтелектуальної власності у власному виробництві?
57. Які переваги правоволодільцю дає внесення прав інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства?
58. У чому різниця між уступкою прав на об'єкт інтелектуальної власності і передачею прав за ліцензійним договором?
59. Які Ви знаєте види ліцензійних договорів?
60. Які ви знаєте види ліцензійних платежів?
61. Договір франшизи.
62. Договір лізингу.

63. Назвіть, будь-ласка, основні цілі оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності.
64. Які Ви знаєте підходи до оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності?
65. Дайте характеристику витратного підходу до оцінки вартості прав на ОІВ.
66. Дайте характеристику порівняльного підходу до оцінки вартості прав на ОІВ.
67. Дайте характеристику доходного підходу до оцінки вартості прав на ОІВ.
68. Охарактеризуйте життєвий цикл ОІВ.
69. Які дії визнаються порушенням права на об'єкти промислової власності?
70. Які дії визнаються порушенням авторського права і суміжних прав?
71. Назвіть які Ви знаєте категорії спорів щодо права інтелектуальної власності?
72. Дайте характеристику юрисдикційної форми захисту права інтелектуальної власності.
73. У чому полягає неюрисдикційна форма захисту права інтелектуальної власності?
74. У чому полягає адміністративний порядок захисту права інтелектуальної власності?
75. Які існують типові види адміністративних стягнень за порушення права інтелектуальної власності?
76. У чому полягає цивільно-правовий спосіб захисту права інтелектуальної власності?
77. Коли настає кримінальна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності?
78. Який максимальний розмір штрафу за порушення права інтелектуальної власності може бути визначений у рамках кримінальної відповідальності?
79. Який максимальний термін позбавлення волі передбачений законодавством України за порушення права інтелектуальної власності?

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Понікаров В.Д., Єрмоленко О.О., Медведєв І.А. Авторські права та інтелектуальна власність. Підручник. Х: ВД "ІНЖЕК", 2008. - 304 с.
2. Цибульов П.М. Основи інтелектуальної власності / Навчальний посібник. – К.: "Інст. інтел. власн. і права", 2005. – 108 с.
3. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 336 с.
4. Цибульов П.М., Чеботарьов В.П., Популярно про інтелектуальну власність: абетка / За заг. ред. к.е.н. М.В. Паладія. – К.: ТОВ "Альфа-ПіК", 2004. – 56 с.
5. Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 512 с

Додаткова:

1. Крайнев П.П., Роботягова Л.І., Дятлик І.І., Патентування винаходів в Україні / За ред. П.П. Крайнева. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2000. – 340 с.
2. Демченко Т.С. Охорона товарних знаків. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – 184 с.
3. Зинов В.Г. Управление интеллектуальной собственностью: Учебное пособие. – М.: Дело, 2003. – 512 с.
4. Цыбулев П.Н. Оценка интеллектуальной собственности: Учебное пособие – К.: Ин-т интел. собств. и права, 2005. – 196 с.
5. Цибульов П.М., Чеботарьов В.П., Популярно про інтелектуальну власність: абетка / За заг. ред. к.е.н. М.В. Паладія. – К.: ТОВ "Альфа-ПіК", 2004. – 56 с.
6. Жаров В.О. Захист права інтелектуальної власності. - К.: Ін-ст. інт. власн. і права, 2004. - 64 с

7. Добриніна Г.П., Пархоменко В.Д. Патентна інформація і документація. Патентні дослідження. - К.: Ін-ст.інт. власн. і права, 2004. - 96 с
8. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 № 435-IV.
9. Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" від 15.12.1993 № 3687-XII.
10. Закон України "Про охорону прав на промислові зразки" від 15.12.1993 № 3688-XII.
11. Закон України "Про охорону прав на знаки для товарів та послуг" від 15.12.1993 № 3689-XII.
12. Закон України "Про охорону прав на сорти рослин" від 21.04.1993 № 3116-XII.
13. Закон України "Про племінну справу у тваринництві" від 15.12.1993 № 3691-XII.
14. Закон України "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем" від 25.12.1996 № 646/96-ВР.
15. Методичні рекомендації про порядок складання, передачі і розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію. Затверджені наказом Державного патентного відомства України від 27 серпня 1995 р.
16. Закон України "Про авторське право і суміжні права" від 23.12.1993 № 3792-XII.
17. Бондаренко С.В. Авторське право і суміжні права: навчальний посібник. – К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2004. – 260 с.
18. Конституція України, від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
19. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV.
20. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X.
21. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III.
22. Митний кодекс України від 11.07.2002 № 92-IV.
23. Закон України "Про охорону прав на зазначення походження товарів" від 16.06.1999 № 752-XIV.
24. Закон України "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних" від 23.03.2000 № 1587-III.
25. Законодавство України про інтелектуальну власність. Тематична збірка у 3-х томах: том 2. Нормативно-правові акти органів виконавчої влади України з питань інтелектуальної власності / Упорядники П.М. Цибульов, А.М. Горнісевич, С.М. Болелій. – К.: Ін-т інтел. власн. і права. – 2004. – 404 с.
26. Закон України "Про телебачення і радіомовлення" від 21.12.1993 № 3759-XII.
27. Закон України "Про захист інформації в автоматизованих системах" від 05.07.1994 № 80/94-ВР.
28. Закон України "Про наукову і науково-технічну експертизу" від 10.02.1995 № 51/95-ВР.
29. Закон України "Про рекламу" від 03.07.1996 № 270/96-ВР.
30. Закон України "Про видавничу справу" від 05.06.1997 № 318/97-ВР.
31. Закон України "Про систему суспільного телебачення і радіомовлення в Україні" від 18.07.1997 № 485/97-ВР.
32. Закон України "Про кінематографію" від 13.01.1998 № 9/98-ВР.
33. Закон України "Про державну таємницю" від 21.01.1994 р. № 3855-XII.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

6. Понікаров В.Д., Єрмоленко О.О., Медведєв І.А. Авторські права та інтелектуальна власність. Підручник. Х: ВД "ІНЖЕК", 2008. - 304 с.
7. Цибульов П.М. Основи інтелектуальної власності / Навчальний посібник. – К.: “Інст. інтел. власн. і права”, 2005. – 108 с.
8. Підпригора О.А., Підпригора О.О. Право інтелектуальної власності. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 336 с.
9. Цибульов П.М., Чеботарьов В.П., Популярно про інтелектуальну власність: абетка / За заг. ред. к.е.н. М.В. Паладія. – К.: ТОВ "Альфа-ПіК", 2004. – 56 с.
10. Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 512 с

Додаткова:

34. Крайнев П.П., Роботягова Л.І., Дятлик І.І., Патентування винаходів в Україні / За ред. П.П. Крайнева. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2000. – 340 с.
35. Демченко Т.С. Охорона товарних знаків. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – 184 с.
36. Зинов В.Г. Управление интеллектуальной собственностью: Учебное пособие. – М.: Дело, 2003. – 512 с.
37. Цыбулев П.Н. Оценка интеллектуальной собственности: Учебное пособие – К.: Ин-т интел. собств. и права, 2005. – 196 с.
38. Цибульов П.М., Чеботарьов В.П., Популярно про інтелектуальну власність: абетка / За заг. ред. к.е.н. М.В. Паладія. – К.: ТОВ "Альфа-ПіК", 2004. – 56 с.
39. Жаров ВО. Захист права інтелектуальної власності. - К.: Ін-ст. інт. власн. і права, 2004. - 64 с
40. Добриніна Г.П., Пархоменко В.Д. Патентна інформація і документація. Патентні дослідження. - К.: Ін-ст.інт. власн. і права, 2004. - 96 с
41. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 № 435-IV.
42. Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" від 15.12.1993 № 3687-XII.
43. Закон України "Про охорону прав на промислові зразки" від 15.12.1993 № 3688-XII.
44. Закон України "Про охорону прав на знаки для товарів та послуг" від 15.12.1993 № 3689-XII.
45. Закон України "Про охорону прав на сорти рослин" від 21.04.1993 № 3116-XII.
46. Закон України "Про племінну справу у тваринництві" від 15.12.1993 № 3691-XII.
47. Закон України "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем" від 25.12.1996 № 646/96-ВР.
48. Методичні рекомендації про порядок складання, передачі і розгляду заяви на раціоналізаторську пропозицію. Затверджені наказом Державного патентного відомства України від 27 серпня 1995 р.
49. Закон України "Про авторське право і суміжні права" від 23.12.1993 № 3792-XII.

50. Бондаренко С.В. Авторське право і суміжні права: навчальний посібник. – К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2004. – 260 с.
51. Конституція України, від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
52. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV.
53. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X.
54. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III.
55. Митний кодекс України від 11.07.2002 № 92-IV.
56. Закон України "Про охорону прав на зазначення походження товарів" від 16.06.1999 № 752-XIV.
57. Закон України "Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних" від 23.03.2000 № 1587-III.
58. Законодавство України про інтелектуальну власність. Тематична збірка у 3-х томах: том 2. Нормативно-правові акти органів виконавчої влади України з питань інтелектуальної власності / Упорядники П.М. Цибульов, А.М. Горнісевич, С.М. Болелій. – К.: Ін-т інтел. власн. і права. – 2004. – 404 с.
59. Закон України "Про телебачення і радіомовлення" від 21.12.1993 № 3759-XII.
60. Закон України "Про захист інформації в автоматизованих системах" від 05.07.1994 № 80/94-ВР.
61. Закон України "Про наукову і науково-технічну експертизу" від 10.02.1995 № 51/95-ВР.
62. Закон України "Про рекламу" від 03.07.1996 № 270/96-ВР.
63. Закон України "Про видавничу справу" від 05.06.1997 № 318/97-ВР.
64. Закон України "Про систему суспільного телебачення і радіомовлення в Україні" від 18.07.1997 № 485/97-ВР.
65. Закон України "Про кінематографію" від 13.01.1998 № 9/98-ВР.
66. Закон України "Про державну таємницю" від 21.01.1994 р. № 3855-XII.